

Riita-asian käsittelyaika käräjäoikeudessa

KANTELU

Kantelijana ollut vakuutusyhtiö on oikeuskanslerille 13.12.2022 osoittamassaan kantelussa arvostellut riita-asian L 19/30753 käsittelyn viipymistä Helsingin käräjäoikeudessa. Käräjäoikeudessa kesäkuussa 2019 vireille tulleen asian käsittely oli kantelun tekohetkellä edelleen kesken.

Kantelussa esitetyn näkemyksen mukaan kyseisessä yksinkertaisessa ja suppeassa riita-asia muun ohella käsittelytoimien väliin jääneet pitkät viiveet olivat johtaneet asian tarpeettomaan pitkittymiseen. Kantelun mukaan viivästys oli loukannut kantelijan perusoikeutena turvattua oikeutta saada asiansa käsitellyksi kohtuullisessa ajassa ja ilman aiheetonta viivytystä. Kantelun mukaan asian käsittelyä oli kiirehditty useaan kertaan.

SELVITYS

Helsingin käräjäoikeuden laamanni on asiasta pyytämänäni selvityksenä toimittanut kantelussa tarkoitetun riita-asian käsittelijänä toimineen kärjätuomarin 3.3.2023 päivätyn selvityksen ja antanut asiasta lausuntonsa. Selvitys ja lausunto lähetetään kantelijalle tiedoksi tämän päätöksen ohessa.

Käräjäoikeudesta on lisäksi hankittu nähtäväkseni sen 13.3.2023 mainitussa asiassa antama yksipuolinen tuomio.

RATKAISU

Tapahtumatietoja

Kantelussa tarkoitettu riita-asia oli tullut kantelijan hakemuksesta vireille Helsingin käräjäoikeudessa 17.6.2019. Kyse oli ollut takaisinsaantihakemuksesta käräjäoikeuden 6.6.2019 antamaan yksipuoliseen tuomioon, jolla siinä vastaajana ollut kantelija oli velvoitettu suorittamaan korvausta kantajalle. Kantelija oli toiminut siten mainitussa alkuperäisessä asiassa vastaajana ja kantelussa tarkoitetussa asiassa kantajana.

Riita-asiassa oli pidetty valmisteluistunto helmikuussa 2020, jolloin oli sovittu, että jatkettu valmisteluistunto ja pääkäsittely pidettäisiin syyskuussa 2020. Suunniteltu istutokäsittely oli kuitenkin peruutettu ja asianosaisille ilmoitettu, että uusi käsittelypäivä pyritäisiin ilmoittamaan mahdollisimman pian.

Joulukuussa 2020 asianajaja oli ilmoittanut käräjäoikeudelle toimivansa asiassa kantelijan vastapuolena olleen vastaajan avustajana. Maaliskuussa 2021 mainittu asianajaja oli antanut käräjäoikeudelle lausuman, jossa vastaaja oli täydentänyt ja tarkentanut vaatimuksensa perusteita. Loppukevällä 2022 asiaa käsitellyt käräjätuomari oli pyytänyt kärjäsihteeriä sopimaan ajankohdan jatkettulle valmisteluistunnolle. Valmisteluistunto oli sovittu pidettäväksi lokakuussa 2022. Vastaajan avustajan ilmoitettua, ettei hän ollut saanut yhteyttä päämieheensä, valmisteluistunto oli kuitenkin peruutettu kantajana asiassa olleen kantelijan suostumuksella. Istutokäsittelyn uudeksi ajankohdaksi oli sovittu 13.12.2022.

Päivää ennen sovittua uutta istutokäsittelyn ajankohtaa käräjätuomari oli tehnyt käsittelyratkaisun jatkettun valmistelun ja pääkäsittelyn peruuttamisesta ja siirtämisestä toiseen ajankohtaan. Ratkaisussa todettiin, että edellä mainittu vastaajan avustajana toiminut asianajaja oli pyytänyt vapautusta avustajan tehtävästä, koska hän ei ollut saanut yhteyttä päämieheensä, eikä asian ajaminen käräjäoikeudessa tämän vuoksi ollut mahdollista. Ratkaisun mukaan avustajan luopuessa tehtävästä on käräjäoikeuden varattava päämiehelle tilaisuus hankkia toinen avustaja tai ajaa asiaa itse. Ratkaisuun sai hakea muutosta pääasian yhteydessä. Kantelija kertoo ilmoittaneensa käräjäoikeudelle vastustavansa istutokäsittelyn siirtämistä.

Jatkettu valmisteluistunto ja pääkäsittely oli pidetty asiassa sittemmin 13.3.2023 eli ratkaistavana olevan kantelun tekemisen ja asiasta toimitetun selvityksen antamisen jälkeen. Käräjäoikeus oli antanut tuolloin yksipuolisen tuomion, jolla se oli hylännyt takaisinsaantiasiassa vas-

taajana olleen alkuperäisen kantajan kanteen. Käräjäoikeus oli todennut, ettei tämä asian vastaaja ollut saapunut käräjäoikeuden valmisteluistuntoon 13.3.2023, johon hänet oli kutsuttu uhalla, että jos hän jää ilman laillista estettä saapumatta istuntoon, asia voidaan vastapuolen vaatimuksesta ratkaista tuomiolla tai yksipuolisella tuomiolla tai jättää sillensä. Takaisinsaannin hakijana ollut kantelijayhtiö oli pyytänyt valmisteluistunnossa asian ratkaisemista yksipuolisella tuomiolla.

Käräjäoikeuden asiasta antama selvitys

Käräjätuomari on todennut selvityksessään, että kysymyksessä oleva riita-asia oli maaliskuuhun 2023 mennessä ollut vireillä käräjäoikeudessa yhteensä 3 vuotta 9 kuukautta. Hän on myöntänyt, että objektiivisesti arvioiden ja asianosaisten näkökulmasta oikeudenkäynnin kesto on kokonaisuudessaan ollut varsin pitkä. Asian laadun ja laajuuden osalta käräjätuomari on todennut, että kysymyksessä on ollut vakuutuskorvausta koskeva asia, joka ei ole ollut erityisen monimutkainen tai laaja.

Syynä syyskuun 2020 alussa pidettäväksi suunnitellun pääkäsittelyn peruuttamiseen oli käräjätuomarin mukaan ollut koronaepidemian aiheuttama poikkeustila ja sen vaikutus käräjäoikeuden työskentelyyn. Selvityksen mukaan epidemian vaikutukset olivat kohdistuneet käräjätuomarin koko juttukantaan ja aiheuttaneet työn järjestämisen vaikeutumista ja käsittelyjen ruuhkautumista.

Koronaepidemiaan liittyneitä haasteita merkittävämpi syy oikeudenkäynnin keston oli käräjätuomarin mukaan kuitenkin ollut käräjäoikeuden resurssipula, siitä seurannut kohtuuton työmäärä ja työmäärän jakautumisen ongelmat. Käräjätuomarin rootelin juttukanta oli vuosina 2020-2021 jakautunut kiireellisiin lapsi- ja hakemusasioihin ja L-juttuihin siten, että määrällisesti kiireellisiä hakemusasioita oli ollut hyvin paljon. Kiireellisten hakemusasioiden suuri määrä oli käräjätuomarin mukaan väistämättä johtanut siihen, että ei-kiireelliset riita-asiat, kuten kysymyksessä oleva vakuutuskorvausta koskeva asia, olivat joutuneet odottamaan käsittelyvuoroaan pidempään.

Käräjätuomari on tuonut myönteisenä asiana esille, että vuoden 2021 lokakuussa käräjäoikeudessa oli toteutettu organisaatiouudistus, jonka myötä muun ohella kiireellisten lapsiasioiden käsittelijöiden lukumäärää oli lisätty. Uudistuksen positiiviset vaikutukset olivat käräjätuomarin rootelissa näkyneet siten, että kiireellisten hakemusasioiden määrä oli vähentynyt, mikä oli mahdollistanut L-asioiden joutuisamman käsittelyn.

Käräjätuomarin mukaan käsittelyn keston oli lisäksi vaikuttanut se, että hän oli ollut pitkiä aikoja ilman työparia ja tehnyt omien töiden lisäksi kärjäsihteerin toimenkuvaan kuuluvia tehtäviä. Työparien vaihtuvuus oli käräjätuomarin mukaan myös ollut suurta, mikä oli hidastanut asioiden joutuisaa etenemistä.

Edellä mainitut seikat vaikuttivat käräjätuomarin mukaan siihen, että hän ei ollut pystynyt ilmoittamaan uutta käsittelyn ajankohtaa asianosaisille heti sen jälkeen, kun syyskuun alussa 2020 pidettäväksi suunniteltu pääkäsittely oli peruutettu, tai viimeistään, kun asianosaisen avustaja oli toimittanut maaliskuussa 2021 kärjäoikeuteen kannetta tarkentavan ja täydentävän lausuman.

Kärjäoikeuden laamanni on todennut lausunnossaan, että asian maaliskuuhun 2023 mennessä kertynyttä käsittelyaikaa on pidettävä pitkänä. Laamannin mielestä käräjätuomari oli kuitenkin tehnyt asiaan liittyviä toimenpiteitä säännöllisesti asian vireillä ollessa. Laamannin mukaan ainoastaan vastaajan avustajan maaliskuussa 2021 antaman lausunnon jälkeen näyttäisi olleen pitkäaikoinen aika ennen kuin asialle oli sovittu seuraavia istuntoja syksyksi 2022.

Laamanni on todennut, että kärjäoikeuden työtilanne oli ollut pahoin ruuhkautunut ja että käräjätuomarilla oli ollut hoidettavanaan rooteli, jossa oli riita-asioiden lisäksi ollut kiireellisiä hakemusasioita ja lasten huoltoon liittyviä asioita. Myös laamanni on maininnut kärjäoikeudessa lokakuun alussa 2021 voimaan tulleen uudistuksen, jossa kiireelliset hakemusasiat ja lasten huoltoon liittyvät asiat oli jaettu kahdelle osastolle, mikä oli helpottanut käräjätuomarin työtaakkaa. Laamannin näkemyksen mukaan käräjätuomari oli käsillä olleessa vaikeassa työtilanteessa vienyt asian käsittelyä eteenpäin asianmukaisesti.

Arviointi

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa.

Tuomioistuinlain 9 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan tuomarin on käsiteltävä ja ratkaistava asia joutuisasti. Laissa korostetaan lisäksi riita-asian valmistelun joutuisuutta. Oikeudenkäymiskäärin 5 luvun 17 §:n 3 momentin yleissäännös velvoittaa tuomioistuinta saattamaan valmistelun loppuun viivytyksettä.

Kantelussa tarkoitettua riita-asiaa oli käräjätuomarin antaessa selvityksensä käsitelty kärjäoikeudessa runsaat 3 vuotta 9 kuukautta. Käräjätuomari oli sittemmin ratkaissut asian pian selvityksen antamisen jälkeen. Selvityksen mukaan kyse oli ollut vakuutuskorvausta koskevasta riita-asiasta, joka ei ollut ollut erityisen monimutkainen tai laaja. Ilmeistä nähdäkseni on, että

asian kokonaiskesto on näin ollen pidettävä pitkänä, minkä sekä kärjätuomari että laamanni ovat edellä kerrotuin tavoin myöntäneet.

Kärjätuomarin mahdollista huolimattomuutta tai hänen menettelynsä muuta mahdollista moitittavuutta asian käsittelyssä ei voida arvioida yksinomaan asian kokonaiskeston perusteella. Menettelyn arvioinnissa tulee ottaa huomioon asian laadun ja laajuuden lisäksi muun ohella se, oliko asian käsittelyssä esimerkiksi ollut merkittäviä ajanjaksoja ilman toimenpiteitä, tai ilmenikö muuta huolimattomuutta asian käsittelyssä, joka olisi aiheuttanut pitkän käsittelyajan.

Kärjätuomarin mukaan syyskuussa 2020 pidettäväksi suunniteltu jatkettu valmisteluistunto ja pääkäsittely peruutettiin koronaepidemian seurauksena. Tuomioistuinvirasto oli antanut 18.3.2020 ohjeen ”Koronavirusepidemian vuoksi annettava ohje tuomioistuimille”, jonka mukaan kiireellisiä pakkokeinoasioita ja vangitun vastaajan rikosasioita lukuun ottamatta kaikki muut sellaiset asiat, jotka edellyttivät jonkun asianosaisen henkilökohtaista läsnäoloa ja joita ei voitu käsitellä etäyhteyksin, oli syytä peruuttaa ja käsittelyä lykätä.

Vaikka ohjeistusta sittemmin muutettiin varsin pian pahimman epidemia-alkutilanteen hellitettyä, johti ohjeistuksen mukainen istuntojen peruuttaminen ja vallinneiden poikkeusolojen aiheuttamat vaikutukset muutoinkin kärjäoikeuksien työskentelyyn asioiden käsittelyn yleiseen ruuhkautumiseen kärjäoikeuksissa. Ymmärrettävää näin ollen on, että kantelussa tarkoitetun ei-kiireellisen riita-asian syyskuussa 2020 pidettäväksi suunniteltu istutokäsittely jouduttiin peruuttamaan ja että asian käsittely tästä syystä osaltaan pitkittyi.

Kantelija on erikseen arvostellut kärjätuomarin 12.12.2022 tekemää käsittelyratkaisua, jolla seuraavana päivänä pidettäväksi tarkoitettu jatkettu valmisteluistunto ja pääkäsittely peruutettiin ja siirrettiin toiseen ajankohtaan. Totean selvyiden vuoksi, ettei asiassa ole ilmennyt mitään sellaista, jonka vuoksi kärjätuomarin menettely kyseisen käsittelyratkaisun tekemisessä antaisi aiheita toimenpiteisiin.

Kärjätuomari tuo selvityksessään toisaalta esille, että koronaepidemiaan liittyviä haasteita merkittävämpi syy riita-asian käsittelyn kestolle on ollut kärjäoikeuden resurssipula, siitä seurannut kohtuuton työ määrä ja työ määrän jakautumisen ongelmat.

Laillisuusvalvontakäytännössä on vakiintuneesti katsottu, ettei viranomaisen voi resurssien vähäisyyteen tai töiden järjestelyyn liittyviin vaikeuksiin vedoten laiminlyödä lakisääteisiä velvollisuuksiaan. Muuttuvat tilanteet on pyrittävä mahdollisuuksien mukaan ennakoimaan, jotta lakisääteisistä tehtävistä kyetään suoriutumaan ajoittaisesta ruuhkautumisesta huolimatta. Viranomaisen tulee oikeuskanslerin ratkaisukäytännön mukaan tehokkaalla työnjohdolla, työnteon organisoinnilla ja toimintatapojen kehittämisellä sekä muilla käytettävissään olevilla työnkulkua parantavilla keinoilla vaikuttaa käsittelyaikojen pitämiseen kohtuullisena.

Kysymyksessä olevan asian käsittelyn joutuisuutta arvioitaessa on merkille pantavaa, että saadun selvityksen mukaan vastaajan avustajan maaliskuussa 2021 antaman lausunnon jälkeen oli kestänyt varsin pitkään ennen kuin asialle oli sovittu istuntokäsittely lokakuulle 2022. Tähän on myös laamanni kiinnittänyt lausunnossaan huomiota. Selvityksen mukaan tapauksessa ei ole ollut kyse erityisen monimutkaisen tai laajan asian käsittelystä. Tämän vuoksi, ja kun asia oli maaliskuussa 2021 ollut vireillä käräjäoikeudessa jo yli 1 vuosi ja 9 kuukautta eikä asian valmistelua ollut tuolloin vielä saatettu loppuun, ei mainittua yli puolentoista vuoden ajanjaksoa maaliskuusta 2021 lokakuuhun 2022 ilman varsinaisia käsittelytoimenpiteitä voida lähtökohtaisesti pitää hyväksyttävänä. Viime vaiheessa asian käsittelyä näyttäisi pitkittäneen vastaajan taivoittamattomuuteen ja tämän avustajan tehtävästään luopumiseen liittyneet seikat, joihin käräjäoikeus ei sinällään ole toimillaan voinut vaikuttaa.

Minulla ei ole perusteita kyseenalaistaa sitä selvityksessä ja laamannin lausunnossa esiin tuotua, että käräjätuomarin suuri työmäärä on osaltaan vaikuttanut asian käsittelyn joutuisuuteen. Pidän sinänsä ymmärrettävänä, että selvityksessä mainittu käräjätuomarilla käsiteltävänä olleiden kiireellisten hakemusasioiden suuri määrä on vaikuttanut siihen, että kysymyksessä ollut ei-kiireellinen riita-asia on joutunut odottamaan käsittelyvuoroaan, mikä osaltaan selittää edellä mainittua käsittelyn yli puolentoista vuoden toimenpiteetöntä jaksoa. Käräjätuomari ei nähdäkseen itse ole voinut priorisointitarpeeseen vaikuttaa.

Selvityksen mukaan mainittu käräjätuomarin vaikea työtilanne ja siitä seurannut vaikeus käsitellä myös ei-kiireellisiä riita-asioita lain edellyttämällä joutuisuudella on korjaantunut edellä selostetussa laillisuusvalvontakäytännössäkkin edellytetyllä työnteon organisoinnilla ja toimintatapojen kehittämisellä. Käytettävissäni olevasta aineistosta ei ole ilmennyt mitään sellaista, jonka vuoksi minun tulisi enemmälti arvioida selvityksessä esiin tuodun käräjäoikeuden käytettävissä olleiden resurssien niukkuuden vaikutusta asian käsittelyn pitkittymiseen.

Vaikka edellä kerrotut seikat selittävät asian käsittelyn viipymistä, eivät ne poista sitä tosiasiaa, että asian käsittelyaikaa on pidettävä sen laatuun ja laajuuteen nähden pitkänä ja että asia olisi tullut kyetä käsittelemään ja ratkaisemaan tapahtunutta joutuisammin. Minulla ei kuitenkaan ole asiasta käytettävissäni olevan selvityksen perusteella perusteita todeta asiassa tapahtuneen sellaista asian käsittelystä vastuussa olleen käräjätuomarin laiminlyöntiä, joka antaisi aiheutta muihin laillisuusvalvonnallisiin toimenpiteisiin kuin että saatan hänen tietoonsa näkemykseni asian pitkästä käsittelyajasta.

Toimenpiteet

Saatan Helsingin käräjäoikeuden käräjätuomarin tietoon näkemykseni, että hänen käsiteltävään olleen riita-asian käsittelyyn oli kulunut asiaan laatuun ja laajuuteen nähden asianosaisten kannalta kohtuuttoman pitkä aika.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiini.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Petri Martikainen

Osastopäällikkö
Esittelijäneuvos

Markus Löfman